

Doliny mezozoika Západných Karpát kandidát na svetové prírodné dedičstvo

„Svet okolo nás je plný nádherných prírodných javov, nad ktorými zastane rozum a srdce pookreje, ak ich dokážeme vidieť.“ (A. Einstein)

Na Slovensku sa nachádza mnoho skrytých prírodných pokladov, o ktorých ani nevieme, hoci práve prechádzame okolo nich. Nájdeme tu unikáty, ktoré sú schopné obstáť v konkurencii lokalít zapísaných do Zoznamu svetového prírodného dedičstva.

Slovenská agentúra životného prostredia, odbor starostlivosti o mestské životné prostredie, v spolupráci s ministerstvom životného prostredia, štátnou ochranou prírody, správou jaskýň Slovenskej republiky, Poľským národným parkom Pieniny a speológmi pripravuje bilaterálny nominačný projekt *Doliny mezozoika Západných Karpát* na zápis do Zoznamu svetového prírodného dedičstva. Pre zápis dolín mezozoika do tohto prestížneho zoznamu musia navrhované lokality predstavovať významné univerzálne hodnoty a spĺňať aspoň jedno z desiatich kritérií výberu. V našom prípade spĺňajú tieto kritériá:

1. Sú výnimočnými príkladmi reprezentujúcimi dôležité štádiá histórie Zeme, zahŕňajúce dôkazy o významných geologických procesoch vo vývoji krajinných foriem a významných geomorfologických alebo fyziografických tvarov.

2. Obsahujú prírodné habitaty, ktoré sú najdôležitejšie pre miestne zachovanie biologickej diverzity, vrátane habitatov zahrňujúcich ohrozené druhy výnimočnej univerzálnej hodnoty (karpatské endemity).

Na základe prehodnotenia výnimočnosti a autenticity navrhovaných lokalít odborníci z oblasti životného prostredia a jaskyniarstva vybrali do nominačného projektu 12 dolín mezozoika, ktoré sa budú pokúšať o zápis do Zoznamu svetového prírodného dedičstva.

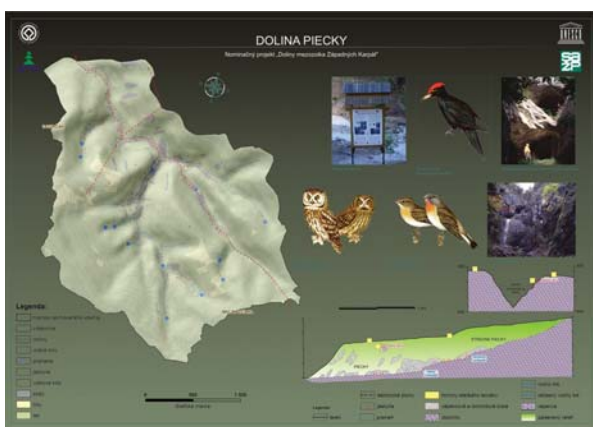
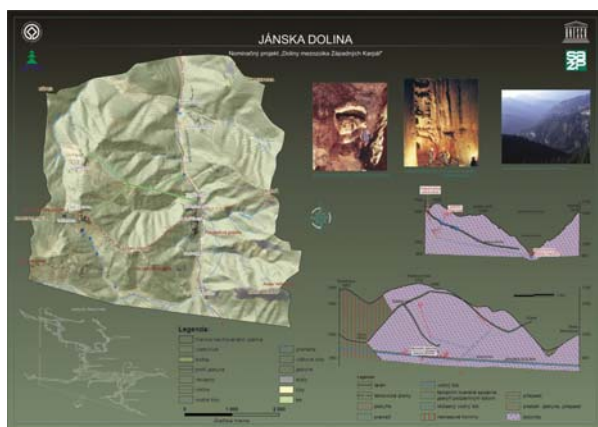
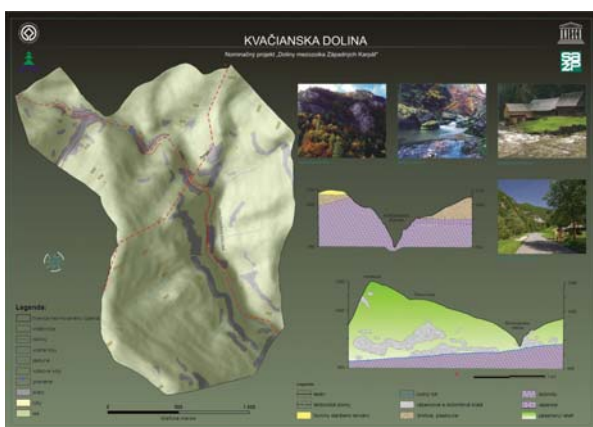
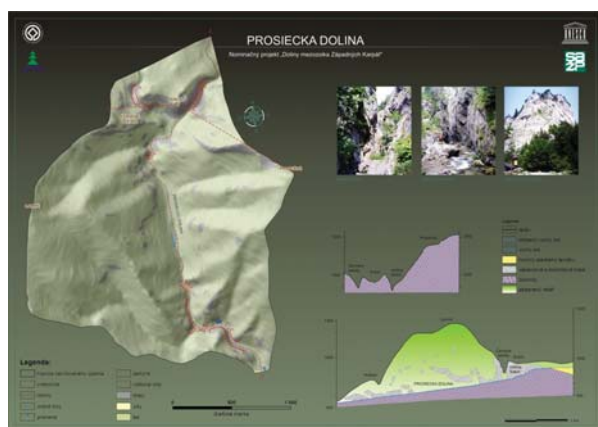
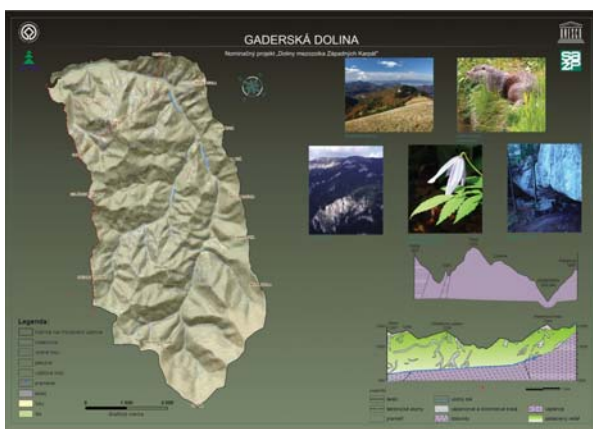
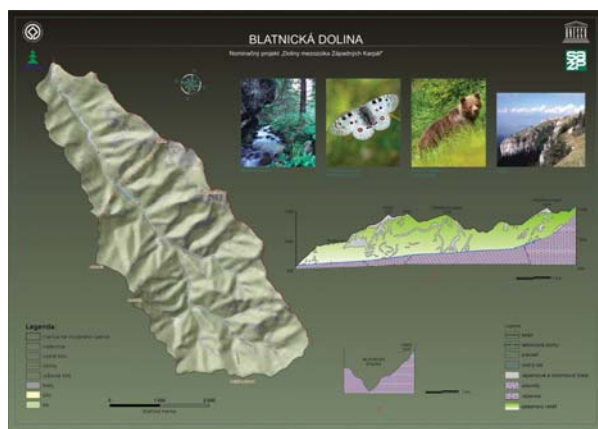
Charakteristika dolín

Doliny mezozoika sú mimoriadne bohaté na prírodné hodnoty a krásy. Nachádzajú sa tu veľmi pestré geomorfologické formy a podzemné krasové fenomény. Sú to územia s vysokou prírodovednou a krajinnárskoestetickou hodnotou. Vápencový a dolomitový podklad, jeho krasové javy a členitosť reliéfu podmienili osobitný vývoj flóry a fauny, ktoré sa viažu na toto prostredie. Pre všetky doliny je charakteristický zvrät pásiem – teplotná inverzia, prítomnosť reliktných, trefohorných vápencových borín s výskytom prealpínskych druhov rastlín, chladnomilných spoločenstiev so zastúpením dealpínov, ktoré sa viažu na dna tiesňav a roklín, ako aj suťových aceróznych spoločenstiev s výskytom viacerých vzácných a ohrozených

druhov flóry a fauny.

Tieto doliny sa vyvinuli vo vápencoch, dolomitoch, slieňoch, slienitých vápencoch (mezozoických karbonátových horninách). V dôsledku rôznej odolnosti týchto hornín sa v závislosti od ich zastúpenia striedajú v dolinách široké úseky s hlbokými tiesňavami a kaňonmi. Sú to doliny s ojedinelými morfologickými prvkami, s úsekmi divokej scenérie, s bohatstvom zvláštností, ktoré vzbudzovali oddávna záujem odborníkov. Je tu mimoriadna sústredenosť prírodných hodnôt na malom priestore. Predstavujú málo narušené krajinné celky s veľmi bohatou flórou a faunou. Svojou geologickou stavbou, svojráznou morfológiou, prírodnými cennosťami a krajinnárskou pôsobivosťou patria medzi najatraktívnejšie doliny, sú bohaté na povrchové a podzemné krasové javy, ponory a vývery vodných tokov. Podzemné priestory jaskýň sú osídlené unikátnou faunou bezstavovcov, ale aj stavovcov, najmä netopierov.

Sú to objekty s vysokými vedeckými

hodnotami, objekty pre vedecké bádania, ale aj kultúrno-osvetovú výchovu. Všetky objekty sú súčasťou sústavy krasových území Západných Karpát a vyznačujú sa zachovalosťou prírodných ekosystémov a ekologických procesov. Sú dokladom geologického a geomorfologického vývoja od vrchnej kriedy – paleogénu – mladších treťohôr až po kvartér. Štúdium charakteru dolín a ich vývoja má význam pre vedecké poznávanie vzniku a vývoja nielen karpatských pohorí a vnútrohorských kotlín. Doliny mezozoika svojimi výnimočnosťami vyvolávali záujem vedeckých pracovníkov rôznych vedných disciplín: geológov, geomorfológov, architektov – krajinárov, botanikov, lesníkov, zoológov, ochrancov prírody a iných výskumníkov.

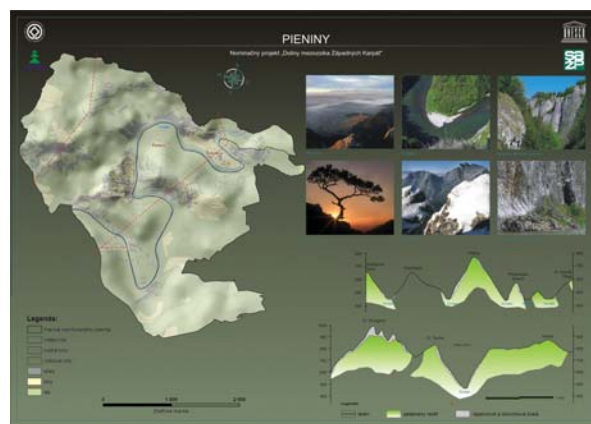
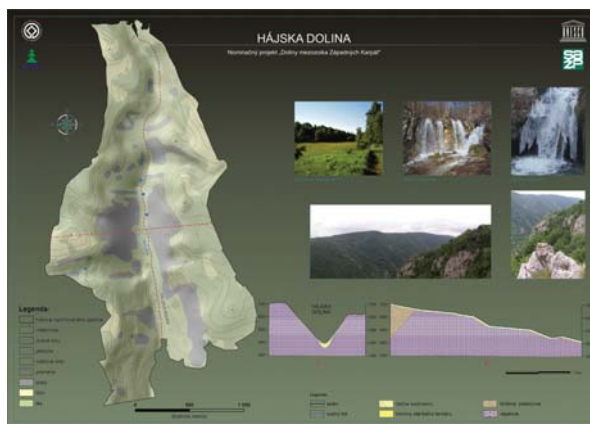
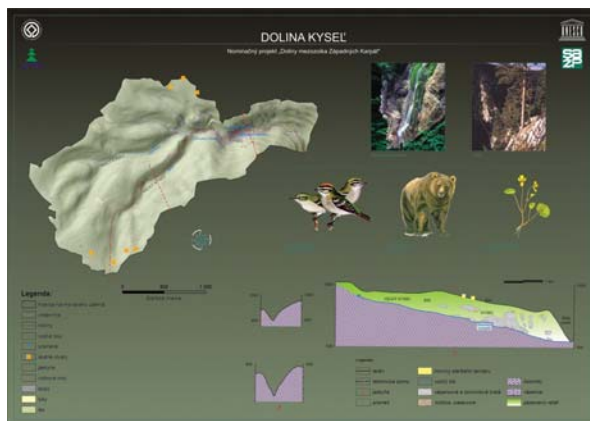
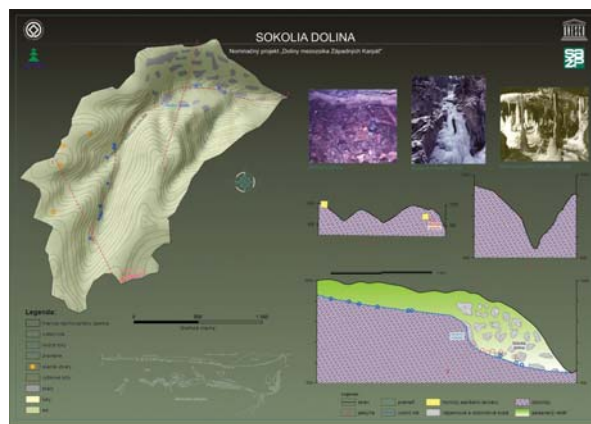
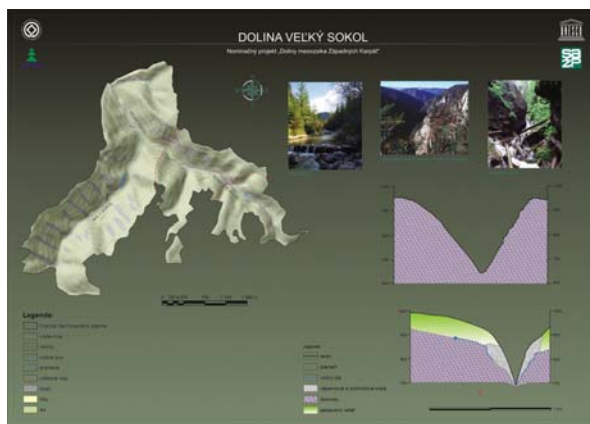
Porovnanie s inými lokalitami vo svete

Ak by sme chceli porovnať naše doliny mezozoika Západných Karpát s podobnými lokalitami vo svete, mohli by sme ich porovnať s chorvátskym Velebitom a Biokovom, rumunským Apuseni v povodí riek Mures a Somesul, prielomom rieky

Nera v Aninách, Švajčiarskymi Alpami v okolí rokliny Aar, Julskými Alpami s prechodom do krasu Slovinska, ďalej s Rodopami v oblasti kaňonu rieky Jagodina, Dinaridami v oblasti povodia rieky Neretva, kaňonom rieky Krka či kaňonmi Veľká a Malá Paklenica. Porovnateľné lokality možno nájsť aj vo francúzskom pohorí Vercos (dolina Gorges de la Bourne). V Afrike možno porovnávať s kaňonmi v africkom Atlase (kaňony Todra, Dades, Ziz), v Mexiku s niektorými krasovými lokalitami Yukatanu, na Kube s lokalitami v provincii Mantaras (Pina del Rio).

Séria lokalít Doliny mezozoika sú lokality bez rušivých antropogénnych negatívnych zásahov. Sú tu zachované najdôležitejšie a najvýznamnejšie prírodné hodnoty. Zastúpené sú rastlinné a živočíšne druhy výnimočnej vedeckej a ochrannárskej hodnoty. Preto dúfame, že *Nominačný projekt Doliny mezozoika Západných Karpát* uspeje v svetovej konkurencii a bude uznaný jeho výnimočnosť, a tým odmenená dlhoročná práca odborníkov podieľajúcich sa na jeho zostavení. Môžeme byť hrdí, že na našom malom Slovensku nájdeme prírodné krásy a poklady, ktoré sú schopné konkurovať svetovým unikátom.

Ing. Mária Garčárová
Slovenská agentúra životného prostredia

Vybrané doliny v nominačnom projekte Doliny mezozoika Západných Karpát

Č.	Doliny	Orografický celok	Chránené územie	Kraj
1.	Blatnická dolina	Veľká Fatra	NP Veľká Fatra	Žilinský kraj
2.	Gaderská dolina	Veľká Fatra	NP Veľká Fatra	Žilinský kraj
3.	Prosiecka dolina	Chočské vrchy	Prírodná rezervácia	Žilinský kraj
4.	Kvačianska dolina	Chočské vrchy	Prírodná rezervácia	Žilinský kraj
5.	Jánska dolina	Nízke Tatry	NP Nízke Tatry	Žilinský kraj
6.	Piecky	Slovenský raj	NP Slovenský raj	Košický kraj
7.	Veľký Sokol	Slovenský raj	NP Slovenský raj	Košický kraj
8.	Sokolia dolina	Slovenský raj	NP Slovenský raj	Košický kraj
9.	Kyseľ	Slovenský raj	NP Slovenský raj	Košický kraj
10.	Zádielska dolina	Slovenský kras	NP Slovenský kras	Košický kraj
11.	Hájska dolina	Slovenský kras	NP Slovenský kras	Košický kraj
12.	Prielom Dunajca	Pieniny	NP Pieniny Poľský pieninský národný park	Prešovský kraj Województwa małopolskiego